

Iz pedagoške teorije i prakse

UDK: 37.091.2-047

Stručni rad

Zoran Hercigonja

Uvažavanje „kozmetičkih“ individualnih karakteristika učenika u neposrednom odgojno-obrazovnom radu

Sažetak

Iako se u procesu odgoja i obrazovanja često spominje sintagma „individualnih karakteristika učenika“, sve češće pedagoška praksa pokazuje da se prilikom poučavanja i rada s učenicima uvažavaju često neke „druge“, „kozmetičke“ karakteristike učenika koje nemaju realnu vrijednost u prilagodbi učenikovim mogućnostima i sposobnostima praćenja i učenja. Upravo zbog uočenih fenomena pojave nekih „drugih“ individualnih karakteristika koje se toliko ne odnose na sam razvoj djeteta, njegove razvojne sposobnosti i kognitivne procese, ovaj rad ukazuje na problematiku rada u nastavi zbog uvažavanja „kozmetičkih individualnih karakteristika“.

Cljučne riječi: učenik, individualne karakteristike, proces odgoja i obrazovanja, učenje i praćenje

1. Uvod - početna diskrepancija među pojmovima

Već dugo vremena u procesu poučavanja i učenja provlači se sintagma „uvažavanje individualnih karakteristika učenika“ (Foncesca, 2005). Obavezan dio svake metodike je sveobuhvatan kontekst učenikovih individualnih karakteristika koje je potrebno uvažavati i uvažiti prilikom poučavanja, zadavanja zadataka, zadaća te postupka vrednovanja. Na takav način zamišljen je idealizirani sustav poučavanja i učenja koji je naklonjen učeniku i njegovim potrebama. No, nažalost, u tome ima puno propusta s kojima se toliko ne bavi pedagoška teorija iako bi trebala, već pedagoška praksa ukazuje na propuste. Vrlo često servirana sintagma „uvažavanja individualnih karakteristika“ podrazumijeva neke čisto „kozmetičke“ karakteristike pojedinca kojima se nastavnik treba baviti. Upravo tu dolazi do određenog propusta i diskrepancije među pojmovima kozmetičkih individualnih karakteristika i individualnih karakteristika kakvima se definiraju u pedagoškoj teoriji i praksi (Foncesca, 2005).

2. Pogrešan „naboj“ individualnih karakteristika

Svatko od nas individua je kojom se kristaliziraju skupovi okolinskih konteksta, različiti načini reagiranja, emocionalnog pražnjenja, motivirajući procesi, razina sposobnosti, intelektualni kapaciteti (Lemelin, 2007). Takva definicija podrazumijeva jedinku koju je potrebno pratiti putem svih navedenih karakteristika.

Puno puta se „individualne karakteristike“ svedu čisto na uvažavanje na primjer kozmetičkih karakteristika kao što su rasa, boja očiju, boja kože, nacionalnost, religija i nekih sasvim „drugaćijih“ karakteristika. Gledano s aspekta uvažavanja, i ove karakteristike potrebno je uvažiti, prihvatiti, no one ne mogu zamijeniti „prave“ individualne karakteristike koje upravo predstavljaju određeno opterećenje za nastavnika u procesu poučavanja i učenja. Iako je pristup takvim karakteristikama postao dosta popularan, u svijetlu takvog poretka uvažavanja individualnih karakteristika to bi predstavljalo olakotnu okolnost za nastavnika kod poučavanja i neposrednog odgojno-obrazovnog rada. Vrlo često se takav „zabludjeli“ metodički pristup dovodi do ekvivalencije sa stvarnim individualnim karakteristikama. Naprosto iskustveno ovom kozmetičkom procjenom individualnih karakteristika kao da se želi isključiti kognitivnu, emocionalnu, socijalnu komponentu koje su snažni prediktori budućeg razvoja i uspjeha učenika te način predviđanja njegovih budućih aktivnosti i poduzetih mjera prilagodbe nastavnog procesa (Sylwester, 1994.)

Prilagodba i uvažavanje karakteristika poput nacionalnosti, rase, boje kože, folklorno-kulturoloških karakteristika nije toliko problematično iskustvo kao karakteristike koje interno izravno utječu na razvojnu komponentu djeteta u procesu poučavanja i učenja. Za stvaranje djetetova samopoštovanja, samostalnosti, odnosa prema njemu samome, važno je dobro poznavati socioemocionalni razvoj djeteta koji proizlazi iz neposredne okoline u kojoj provodi najviše vremena. Obitelj i obiteljska situacija te situacijski kontekst odrastanja u toj zajednici

jedna je od važnijih individualnih karakteristika koje dijete oblikuju i utječu na njegov formativni razvoj. Pristup takvim podacima vrlo često ograničen je ili prikriven zbog neke vrste neugodnosti (sramote) ili nekakvog oblika zatvaranja očiju pred nesređenom obiteljskom situacijom. Vrlo često se o tome malo priča. To je gotovo stalna praksa u kojoj vrijedi načelo: ako se o tome ne priča, proći će. Upravo takvi detalji iz obiteljskog života i života djeteta, situacije kroz koje prolazi, presudni su za razvoj njegova samopoštovanja, samostalnosti i stvaranju pozitivnih stavova o vlastitoj ličnosti. U određenoj mjeri nastavnik bi trebao voditi računa o tome više nego o uvriježenim sintagmama uvažavanja „površinskih“ karakteristika koje predstavljaju samo vanjski, vidljivi sloj osobe. Stalno se smjer priče vodi prema datostima neke kulture i specifičnostima te kulture. No rijetko kada se u procesu poučavanja i učenja uvažava stvarno stanje djeteta koje polazi tu nastavu: njegovi problemi, strepnje, strahovi, realna opterećenja. Očekuje se da učenik u razredu bude sretan, namršljen, spreman dijeliti i prihvaćati različitosti, a nitko se ne zapita s kakvim „teretom“ dijete ulazi u razredni odjel i je li spremno prihvaćati i dijeliti posebnosti svojih pravih individualnih karakteristika (Sylwester, 1994). Očekuje se mnogo, no često se ne razmišlja što uopće znači u pravom smislu riječi individualitet djeteta.

3. Uklopivost iskustvenog konteksta u pedagošku teoriju

Nastavnici vrlo često jako malo znaju o stvarnim karakteristikama učenikova života i stanju u obitelji. Vrlo često se iznenadimo

spoznajom da je dijete izgubilo roditelja ili je u obitelji bilo nasilja i teških životnih situacija. O tome se ne govori i u rijetkim se slučajevima to ističe kao određena karakteristika koju je potrebno uvažiti prilikom rada u razrednom odjelu. Vrlo često nismo svjesni da određena ponašanja djeteta ne proistječu iz njegove kulture ili religije, već iz situacije koju ima u svom privatnom životu. Takva ponašanja proistječu upravo iz okolinskih faktora obiteljskog života. Postoje djeca u udomiteljskim obiteljima, djeca samohranih roditelja, djeca koja su proživjela neki oblik obiteljskog nasilja. Pitanje je jesu li upravo to one „prave“ individualne karakteristike o kojima bismo trebali voditi brigu i uvažavati ih prilikom prilagodbe ili unaprjeđenja vlastitog rada ili su to samo uočeni elementi koji se ne uklapaju u pedagošku praksu i teorijski utemeljen formativni razvoj?

4. Opterećenja i utjecaj na faktor objektivnosti i profesionalnosti

Svakako treba razmotriti i drugu stranu. Hoće li taj pristup uvažavanja realnih individualnih karakteristika biti dodatno opterećenje, odnosno dodatan poremećaj objektivnosti rada i vrednovanja? Opterećeni tim saznanjem i iskustvom utječemo na vlastiti profesionalni pristup i razliku u objektivnosti kojoj težimo radi postizanja ravnoteže u pravednosti vrednovanja i ocjenjivanja. Iz psihološkog stajališta skloniji smo uvijek zaštitnički reagirati na nevolje i tegobe drugih osoba, pogotovo djece. Tu se postavlja otvoreno pitanje: može li se nastavnik u razrednom odjelu doista nositi s tim karakteristikama, a da pritom zadrži profesionalnost i

objektivnost u radu? Odgovor je teško dati. Kao što smo u počecima formiranja mješovitih razrednih odjela po pitanju kulturoloških razlika bili rastreseni i u stalnom grču da ne kažemo ili učinimo nešto diskriminatorno za drugu kulturu ili nacionalnost, tako će realni kontekst individualnih karakteristika utjecati na naš pristup i poduzete radnje. Svaki predmetni pedagog pritom će trebati proći više psihološke i sociološke naobrazbe ne bi li postao dorastao takvom izazovu.

5. Zaključak

Prave, slojevite i realne vrijednosti, a ne „kozmetički sastojci“ koje nazivamo individualnim karakteristikama, oblikuju čovjeka, osobu spremnu za budućnost i izazove te budućnosti, a na nama je zadatak da poduzmemo sve kako bismo osposobili i odgojili funkcionalnog člana zajednice. U neposrednom radu s djecom treba se zapitati činimo li im uslugu time što uvažavamo i podržavamo karakteristike koje im neće pomoći u njihovom emocionalnom, intelektualnom, kognitivnom razvitku, a dokidamo prave vrijednosti i karakteristike.

6. Literatura

1. Foncesca Mora, C. (2005). *Individual characteristics of secondary school students, TEFL in Secondary education*, Editorial Universidad de Granada, 79-110.
2. Kaufman, Scott Barry (2013). *Iq tests hurt kids, schools and don't measure intelligence*. Dostupno na http://www.salon.com/2013/07/07/iq_tests_hurt_kids_schools_and_dont_measure_intelligence/
3. Lemelin, J.P. et al, (2007). *The genetic - environmental etiology of cognitive school readiness and later academic achievement in early childhood*, Child development, 78(6), 1855-1869.
4. Mihalić, Suzana (2013). *Priprema djece za školu*. Dostupno na <http://istrazime.com/dje-cja-psihologija/priprema-djece-za-skolu/>
5. Sylwester, Robert (1994). *How emotions affect learning*. Dostupno na <http://www.ascd.org/publications/educational-leadership/oct94/vol52/num02/How-Emotions-Affect-Learning.aspx>
6. Pagani, L.S., Fitzpatrick, C., Archambault, I., Janosz, M. (2010). *School readiness and later achievement: A French Canadian replication and extension*, American Psychological Association Developmental Psychology 46(5), 984-994.

Abstract

Appreciation of "cosmetic" individual characteristics of pupils in direct educational work

Although the phrase "individual characteristics of pupils" is often mentioned throughout the education process, pedagogical practice shows that when teaching and working with pupils, some "other", "cosmetic" characteristics of pupils are often taken into account, which have no real value in adapting to the pupil's capabilities and abilities for learning and assessment. This paper points to the problems in teaching which arise due to the appreciation of "cosmetic individual characteristics", which do not refer to the child's development, his developmental abilities and cognitive processes.

Keywords: *pupil, individual characteristics, education process, learning and assessment*